

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**INTERNET OPPIMAAN OPPIMISEN TUKENA
Materiaalin laatiminen opinto-ohjauksen WWW-sivuille**

Eeva Rätty

2005

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

Räty, Eeva

Internet oppimaan oppimisen tukena. Materiaalin laatiminen opinto-ohjauksen WWW-sivuille.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2005, 23 s.

Ohjauksen Kehittämishankkeita ja käytänteitä

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeenani olen työstänyt oppilaitoksemme ohjauksen Internet-sivuja. Näille sivuille olen tehnyt oppimaan oppimisen materiaalia. Materiaalia laatiessani olen pyrkinyt siihen, että se olisi helppolukuista ja ymmärrettävää ja näin erilaiset opiskelijat voisivat hyötyä siitä. Oppilaitoksemme on aikuislukio ja opiskelijat heterogeenisiä. Tällainen aineisto on erityisen hyödyllistä niille opiskelijoille, joilla on kulunut aikaa aikaisemmista opinnoista tai opiskelutaidot ovat muusta syystä puutteelliset. Toisaalta materiaalista voi löytyä uutta tietoa myös sellaisille opiskelijoille, joilla on hyvät opiskelutaidot. Omia opiskelutaitoja voi aina kehittää.

Internetsivuilla oleva materiaali ei korvaa henkilökohtaista ohjausta. Se voi kuitenkin olla sille hyvä lisä. Suurin osa opiskelijoista käyttää tietokoneita ja ovat tottuneita etsimään tietoa Internetistä. Oppilaitoksessemme voi suorittaa opintoja myös etälukiossa, joten kaikki opiskelijat eivät käy koululla yhtä usein. Näin ollen heidän tavoittamiseen tarvitaan erilaisia keinoja. Myös lähiopiskelijat voivat hyötyä oppimaan oppimisen WWW-materiaalista.

Tämän raportin teoriaosassa olen tarkastellut Internetiä ohjauksen ja oppimisen toimintaympäristönä sekä WWW-materiaalin laatimista. Laadittaessa materiaalia WWW-sivuille on huomattava, ettei Internetiin voi laittaa valmista tekstiä sellaisenaan vaan tekstistä on muokattava juuri Internetiin soveltuvaa. Internet-materiaalin laatiminen vaatii omaa suunnittelua.

Asiasanat: opinto-ohjaus, opiskelutaito, oppimaan oppiminen, Internet, WWW-sivut

Räty, Eeva

Internet as a supportive tool in learning skills. Producing material for the website of student counselling.

Jyväskylä: The University of Jyväskylä. Department of teacher training.

Education and research in student counselling, 2005, 23 p.

Development projects and policies in student guidance.

ABSTRACT

In my development project I have prepared material to the student counselling web site of our school. The new material deals with learning skills. My intention was to prepare web-based material which is easy to read and understand so that different kinds of students are able to use it. Our school is an upper secondary school for adults and the student population is heterogeneous. This kind of material is particularly useful to students who have not studied for many years or who do not have adequate learning skills. On the other hand, students who already have adequate learning skills can also find this information useful, since it is always possible to improve one's learning skills.

However, online material does not replace personal guidance, but web-based material can be a good help. Most students use computers and for them the Internet is an important instrument for finding information. The Internet is particularly useful in distance learning. Also students in contact studies can find web-based learning material useful.

In this essay I present some information on the Internet as a learning and counselling environment. I also look at some ways to prepare web-based material. When you produce web-based material you cannot simply add text, but the content made for the web site requires planning and adapting the text to the purpose.

Keywords: student counselling, learning skills, learning to learn, Internet, WWW site

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 OHJAUKSELLINEN ORIENTAATIO JA OHJAUKSEN MUOTO.....	7
3 INTERNET OHJAUKSEN JA OPPIMISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ ..	8
4 VERKKOMATERIAALI.....	11
4.1 VERKKOMATERIAALIN LAATIMINEN	11
4.2 VERKKOMATERIAALIN ERITYISPIIRTEET	12
4.3 VALMIIN VERKKOMATERIAALIN TARKISTAMINEN	14
5 KEHITYSHANKKEEN PROSESSIN KUVAUS	16
6 POHDINTA.....	22
LÄHTEET	23

1 JOHDANTO

Kehittämiprojektinani olen tehnyt aineistoa oppilaitoksemme Internetsivujen ohjaussivustoille. Oppilaitoksemme on aikuislukio ja opiskelijat heterogeenisiä. Nuorimmat opiskelijat ovat ammattitutkintoa samanaikaisesti suorittavia alle 18-vuotiaita ja vanhimmat eläkeikäisiä. Näin ollen opiskelijoiden koulutustaustat ja työhistoria ovat hyvin erilaiset.

Oppilaitoksemme ohjauksen sivut olivat olemassa jo ennen kehittämishankkeen aloittamista, mutta halusin sinne lisää materiaalia. Päätin laatia materiaalia tukemaan opiskelijoiden opiskelutaitojen kehittämistä. Tällainen aineisto on erityisen hyödyllistä niille opiskelijoista, joilla on kulunut aikaa aikaisemmista opinnoista tai opiskelutaidot ovat muusta syystä puutteelliset. Toisaalta materiaalista voi löytyä uutta tietoa myös sellaisille opiskelijoille, joilla on hyvät opiskelutaidot. Taitoja voi aina kehittää.

Olen pyrkinyt laatimaan materiaalista helposti ymmärrettävää ja mahdollisimman sopivaa kaikille. Visuaalisesta ilmeestä olen halunnut tehdä yksinkertaisen kauniin, koska kaikki eivät pidä liiallisista tehosteista tms.

Tein materiaalin FrontPage-ohjelmalla, jota en ollut juurikaan käyttänyt aikaisemmin. Näin ollen ohjelman käytön opetteleminen vei aikaa. Lopputulokseen olen suhteellisen tyytyväinen. Tästä on hyvä jatkaa: Internetsivuthan eivät koskaan ole valmiit vaan ainakin päivitystä tarvitaan koko ajan.

Halusin tehdä kehittämishankkeen juuri tästä aiheesta, koska olen kiinnostunut tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämisestä työssäni. Olen opiskellut koulutusteknologiaa jo opiskeluaikani ja työt aloitettuani osallistunut opo.fi 1 ja 2-koulutuksiin. Oppilaitoksesammme painottuu tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen senkin takia, että meillä voi suorittaa etälukio-opintoja. Etäopiskelijat käyvät koululla harvemmin kuin lähiopiskelijat ja siitä syystä on mietittävä keinoja, miten heidät tavoitaisi paremmin. Tieto- ja viestintätekniiikka antaa tähän omat mahdollisuutensa. Toimivat oppilaitoksen kotisivut ovat tärkeä osatekijä, sillä oppilaitoksesstamme haetaan paljon tietoa juuri Internetin kautta. Kehittämishankkeessani kehitin sivuja omalta osaltani.

Verkkosivujen tieto on helposti löydettäessä silloinkin, kun oppilaitoksesta saadut oppaat tms. eivät ole saatavilla. Opiskelijoiden ei myöskään tarvitse kysyä kaikkia asioita opinto-ohjaajalta tai muulta henkilöstöltä vaan he voivat löytää haluamansa tiedot oppilaitoksen kotisivuilta. Verkkosivuilla ei kuitenkaan ole sellaista tietoa, mitä ei voisi saada muista lähteistä (esim. opinto-oppaasta). Näin ollen opiskelijan ei ole välttämätöntä osata käyttää tietokonetta ja Internetiä. Internetsivut tuovat hyvän lisän perinteisiin tiedonvälityskanaviin nähden: monesti oppilaitoksemme sivuilta etsitään tietoa jo ennen opiskelijaksi ilmoittautumista. Monelle on matalampi kynnyks käyttää Internetiä kuin esimerkiksi soittaa koululle ja kysellä lisätietoja. Sähköpostin lähettäminenkin tuntuu joistakin helpommalta kuin puhelimella soittaminen.

Toki oppilaitoksesstamme tarvitaan tieto- ja viestintätekniiikan osalta muutakin kehittämistyötä verkkosivustojen kehittämisen lisäksi. Meillä on oppilaitoksesssa meneillään myös etäopetushanke, joka osaltaan tulee lisäämään tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämistä niin opetuksessa kuin ohjauksessakin.

Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen ei poista perinteisen kasvokkain tapahtuvan ohjauksen tarvetta. Se on kuitenkin oiva lisä siihen. Kaikkia asioita ei tarvitse käydä kasvokkain läpi. Tämä helpottaa myös opiskelijoita, sillä heidän

ei tarvitse lähteä koululle joskus jopa kymmenienkin kilometrien päästä vain kysyäkseen jotakin yksinkertaista asiaa. Aikuislukio-opiskelijoilla voi olla normaalia pidempi koulumatka, sillä aikuislukioita ei ole yhtä paljon kuin päivälukioita. Toisaalta opiskelijamme saattavat olla esimerkiksi työmatkoilla ja tällöin voi olla vaikea päästä käymään oppilaitoksessa. Oppilaitoksessamme ei myöskään valitettavasti ole joka päivä mahdollisuutta tavata opinto-ohjaajaa, koska opinto-ohjauksen resurssit ovat rajalliset.

2 OHJAUKSELLINEN ORIENTAATIO JA OHJAUKSEN MUOTO

Lähtökohtanani on psykodynaaminen ihmiskäsitys. Psykodynaamisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on itseensä suhteessa oleva olento. Itsekokemuksella on kolme puolta: kokemus itsestä, kokemus toisesta ja kokemus itsestä toisen kanssa. Näiden kolmen puolen varaan rakentuu minuuden tunne. (Latomaa 1999.) Psykodynaamisessa ihmiskäsityksessä korostetaan yksilön elämysmaailmaa ja aiempien tapahtumien ja kokemusten vaikutusta yksilöön.

Vaikka oma ihmiskäsitykseni onkin psykodynaaminen ja vaikuttaakin varmasti ohjauksessani taustalla, toimin ohjaustilanteessa ratkaisukeskeisten periaatteiden mukaisesti. Tämä on toimiva ohjauksen muoto silloin, kun käytettävissä ei ole paljoa aikaa, eikä ole mahdollista tai kannattavaa lähteä kartoittamaan menneisyyttä sen laajemmin. Tällöin aloitettaisiin sellaista, mitä ei ole mahdollista saattaa loppuun ja siten voitaisiin luoda uusia ongelmia. Ratkaisukeskeisessä ohjauksessa painotetaan tulevaisuutta ja ongelman ratkaisua ja suunnataan huomio voimavaroihin mieluummin kuin puutteisiin.

Ratkaisukeskeisessä ajattelussa uskotaan, että ohjattavalla itsellään on ratkaisut. Ohjaajaa tarvitaan auttamaan niiden löytämisessä. Onkin tärkeää luottaa ohjattavan voimavaroihin ja välittää hänelle tuntemus siitä, että hän pystyy löytämään ratkaisun ongelmaansa. Minusta tämä on erittäin hyvä lähtökohta varsinkin aikuislukiossa. Opiskelijoidemme pitää yleensä muussakin elämässä selvittää omillaan, joten ohjaajan ei ole mitään syytä yrittää tehdä itsestään korvaamatonta.

Tekemässäni verkkomateriaalissakin olen pyrkimään esittämään asiat positiivisesti ja painottaa sitä, että oppimisessa voi kehittyä ja ongelmiin on löydettävissä ratkaisut. Opiskelija saa sivuilta neuvoja ja vinkkejä oppimistaitojensa parantamiseen, mutta vastuu taitojen kehittämisessä on opiskelijalla. Sivuilla tarjotaan tiettyjä ratkaisuja, mutta avain oppiminaan oppimisessa on opiskelijalla itsellään.

3 INTERNET OHJAUKSEN JA OPPIMISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Verkko-opiskelulla viitataan opiskelun keskeisiin teknisiin puitteisiin ja resursseihin, Internetinä näyttäytyvään informaatioverkkoon. Verkko-opiskelussa hyödynnetään Internetin palveluja kuten sähköpostia, WWW:ta, keskusteluryhmiä ja ryhmäohjelmia. (Pantzar 2001.)

Internet voi edesauttaa oppimista, koska sen avulla oppijan on mahdollista kommunikoida globaalisti, etsiä tietoa ja toimia oma-aloitteisesti ja interaktiivisesti. Verkon avulla opiskelusta voi tulla entistä yksilöllisempää. Oppija voi edetä haluamaansa tahtiin: edistyneemmät nopeammin tai tarvittaessa opiskeluun voi käyttää enemmän aikaa. Verkon avulla voidaan myös antaa ohjausta oppijan tarpeen mukaan. (Haasio 2001.)

Ohjaukseen ja opettamiseen Internet tuo Haasion (2001) mukaan seuraavia lisämahdollisuuksia:

- monipuoliset tiedonhakumahdollisuudet
- mahdollisuudet tuottaa omaa materiaalia, joka on kaikkien saatavilla elektronisesti julkaistussa muodossa
- tiedon yhtäaikainen tuottaminen ajasta ja paikasta riippumatta
- laajan asiantuntemuksen reaaliaikainen ja nopea hyödyntäminen.

Verkkoympäristö mahdollistaa uusia tapoja tiedonhakuun. Verkkoympäristöä voidaan pitää painettuja lähteitä tehokkaampana tiedonlähteenä, mutta se vaatii myös omaa osaamista. Internetiä voidaan pitää kaikille avoimena tietoverkkona. Kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta käyttää Internetiä jo sen takia, ettei kaikilla ole mahdollisuutta käyttää tietokonetta ja varsinkaan Internet-yhteydellä varustettua tietokonetta. (Manninen 2003.) Verkkoympäristö tarjoaa monia mahdollisuuksia, vaikkakin on muistettava oppijan henkilökohtaisten edellytysten olevan yhä tärkeämpiä asioita oppimistuloksia selitettäessä. Pelkkä Internetin käyttö ei saa ketään oppimaan vaan tarvitaan esimerkiksi motivaatiota, itseohjautuvuutta ja tiedonhankintataitoja. (Pantzar 2001.) Internetin sujuva käyttäminen vaatii esimerkiksi hakukoneiden ja -menetelmien tuntemusta. Samoin Internetin sujuvassa käyttö vaatii vieraiden kielten taitoa ja sujuvaa kirjallista ilmaisua. Internetin opetuskäyttöä suunniteltaessa onkin tiedettävä millaiset ovat oppijoiden valmiudet, tietotaito ja lähtötaso. (Haasio 2001.) Tekemääni Internet-aineistoa käytettäessä ei tarvita kaikkia näitä edellä kerrottuja taitoja. Motivaatio ja itseohjautuvuus ovat tärkeä lähtökohta, mutta hakukoneita ja -menetelmiä, vieraiden kielten taitoa tai sujuvaa kirjallista ilmaisua ei tarvita. Jos materiaali innostaa opiskelijaa käyttämään Internetiä enemmän, niin näitä taitoja tietysti voidaan tarvita.

Toisaalta verkkomateriaalissa on aina se vaara, että vaikei sitä käyttävän periaatteessa tarvitsikaan osata kuin käyttää Internetiä ja lukea, niin siltikin käyttäjä voi ymmärtää lukemansa väärin. Verkkomateriaalia laadittaessa olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että teksti on helposti ymmärrettävää. Tekstin ymmärrettävyyttä olisikin hyvä testata muilla, mieluusti asiaan perehtymättömillä lukijoilla. Itsekin olen huomannut työssäni sen, kuinka opiskelija on voinut löytää tiedon verkkosivuilta, muttei ole ymmärtänyt sitä oikein.

Ohjauksessa voi käyttää erilaisia elementtejä verkosta. Verkkoon voidaan laittaa oppimateriaalia (tekstiä, kuvaa, ääntä) tai yksilöiden vuorovaikutuksen elementtejä (sähköposti, keskustelualueet, chat, videoneuvottelu.) (Matikainen 2003.) Kehitysprojektissani keskityn ohjausmateriaalin tuottamiseen. Yksilöiden vuorovaikutukseen työssäni ei juuri ole elementtejä. Toki verkkomateriaalista löytyy esimerkiksi sähköpostiosoitteita, joihin yhteyttä ottamalla voi saada vaikkapa ohjausta. Olisi tietysti toivottavaa, että yksilön vuorovaikutuksen elementtejä olisi enemmän mukana, mutta niiden mukaan ottamiseen ja varsinkin jatkokäyttöön tarvittaisiin myös enemmän resursseja.

Internet on toimintakontekstina abstrakti ja keinotekoinen. Periaatteessa verkossa voi liikkua vapaasti ja kasvottomasti. Internetissä ei kuitenkaan ole vapaata pääsyä kaikkialle vaan esimerkiksi verkkopohjaiset oppimisympäristöt ovat usein suljettuja. Verkossa olevat sivustot ovat myös tiettyjen yritysten ja organisaatioiden luomia. (Matikainen 2003.) Internetiä käytettäessä on muistettava olla kriittinen ja arvioitava sivustojen tekijöiden luotettavuutta. Oppijan täytyy Internetiä käyttäessään oppia tarkistamaan, kuka löydetyn tiedon on tuottanut tai mikä taho sen julkaisee ja milloin sivuja on viimeksi päivitetty. Päivitys on tärkeää muistaa myös oman Internet-aineiston kohdalla.

Samoin on huomioitava netiketti eli yleiset käyttäytymissäännöt, jotka koskevat tietoverkkoja ja niiden palveluja käytettäessä. Kaikkien tietoverkon käyttäjien on tunnettava oma vastuunsa toiminnastaan. Verkossa toimittaessa on muistettava:

- Yritä luoda ystävällinen ilmapiiri keskusteluihin. Jos olet loukkaantunut/vihastunut, älä lähetä viestejä.
- Anna kritiikkiä rakentavasti ja suhtaudu saamaasi kritiikkiin samoin.
- Harkitse tarkoin keskustelua ja keskustelun sävyä ”vaikeista” teemoista kuten politiikka ja uskonto. Varo loukkaamasta muiden keskustelijoiden yksityisyyttä.
- Perustele omat mielipiteesi ja esiinny rohkeasti omalla nimelläsi.
- Vältä ISOILLA KIRJAIMILLA kirjoittamista. Tämä tulkitaan yleensä tehokeinona verkkokeskusteluissa, ”huutamiseksi”.
- Otsikoi viestisi kuvaavasti aina kuin se on mahdollista.
- Joissakin tilanteissa voit elävöittää tekstiäsi ja selventää tarkoitustasi hymiöillä :-)
- Älä lähetä roskapostia. Roskapostilla tarkoitetaan postia, jonka voidaan olettaa häiritsevän vastaanottajaa.
- Muista, että tekijänoikeudet ovat voimassa myös verkossa. (Lehto & Myllymäki 2003.)

Internetiä käytetään yleensä kotona, työpaikalla tai kirjastossa eli sekä yksityisillä että julkisilla paikoilla. Yksityisessä kontekstissa Internetin käyttö on vapaampaa, mutta silti käyttö on usein sidottua tiettyyn paikkaan. Langattomia yhteyksiä on käytössä vähemmän. Opiskellessa tila on yleensä joko yksityinen eli koti tai puolijulkinen eli luokahuone. Verkkoa käyttämällä opiskelupaikan voi valita joustavammin ja opiskelu voi tapahtua vaikkapa julkisella paikalla. Mietittävä kysymys kuitenkin on, että halutaanko julkisella paikalla opiskella. (Matikainen 2003.)

Suunniteltaessa ohjaus- tai oppimateriaalia verkkoon onkin mietittävä, millaiset mahdollisuudet opiskelijoilla on käyttää Internetiä ja kuinka paljon heiltä sitä voidaan odottaa ja edellyttää. Vaikka koululla olisikin tietokoneita opiskelijoiden käytössä, niin useinkaan niitä ei saa käyttää mihin aikaan vain. Itse olen ajatellut niin, että tuottamani verkkomateriaali on enemmänkin oppimista tukevaa. Opiskelijoiden ei kuitenkaan ole

pakko tutustua materiaaliin. En suunnittele varsinaista verkkokurssia, jolle osallistuvalla opiskelijalla tulisi olla tietokone Internetyhteyksineen käytettävissä. Materiaali keskittyy tukemaan opiskelijoiden oppimaan oppimista. Tällaista tietoa on saatavilla muiltakin Internetsivuilta, mutta oman työni kannalta on helpompi neuvoa opiskelijoita katsomaan tietoja juuri meidän koulun Internetsivuilta. Tiedän tarkasti, mitä sivuilta löytyy ja etteivät sivujen osoitteet ole muuttuneet tms. Toimin myös aineenopettajana ja sitä kautta voin opettajankin ominaisuudessa rohkaista opiskelijoita lukemaan lisää opiskelutaitojen kehittämisestä koulun ohjauksen sivustoilta. Tosin opiskelijoiden oppimisen ohjaamista ei voi kuitata vain kehottamalla opiskelijoita katsomaan verkkomateriaalia vaan paremminkin verkkomateriaali toimii muun ohjauksen tukena.

4 VERKKOMATERIAALI

4.1 Verkkomateriaalin laatiminen

Verkkomateriaalin laatimista voidaan kutsua sisällöntuottamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa verkko-oppimateriaalin laadintaa ja sen julkaisemista verkossa, tavallisemmin web-sivuina, verkkokursseina tai verkossa toimivana multimediana. Hyvä verkkomateriaali on ohjauksellista, suunniteltua ja pedagogisesti tarkoituksenmukaista. (Tella et al. 2001.)

Ennen oman verkkomateriaalin laatimisen aloittamista kannattaa tutustua jo olemassa olevaan verkkomateriaaliin. Verkosta on löydettävissä valmiita ja pohdittuja pedagogisia materiaaleja, joista saattaa saada ideoita, malleja ja esimerkkejä materiaalin työstämiseen. On kuitenkin muistettava tekijänoikeuksien kunnioittaminen ja vältettävä plagiointia. (Tella et al. 2001.) Itse selailin jonkin verran valmiita verkkosivuja, mutta toisaalta en halunnut kovin tarkkaan lukea niitä. Asiat ovat kuitenkin minulle jo ennestään tuttuja ja halusin välttää sitä, etten tiedostamatta vain toistaisi toisten ideoita.

Tella et al. (2001) muistuttaa suunnitteluvaiheen olevan tärkeä vaihe verkkomateriaalin laadinnassa. Kannattaa miettiä tarkoin sitä, että materiaali tukisi opetusta ja opiskelua mahdollisimman hyvin ja pedagogiset tavoitteet toteutuvat siltä osin. Verkkoo-
petusmateriaalin pedagogisia lähtökohtia ovat seuraavat asiat:

1. Kohderyhmän määrittäminen. Materiaalin kohderyhmä tulisi olla mietittynä mahdollisimman tarkoin.
2. Aine- tai aihealueen rajaaminen. Materiaalissa täytyy olla selkeä teema tai punainen lanka. Materiaalin ei sen sijaan tarvitse noudattaa oppiainerajoja vaan se voi olla eri oppiaineiden rajat ylittäviin aihekokonaisuuksiin perustuvaa.
3. Aineenhallinta ja pedagoginen mallintaminen. Materiaalissa pitäisi löytyä selkeät opetettavaan ja opiskeltavaan aiheeseen liittyvät tavoitteet. Materiaalin olisi myös hyvä perustua opetettavan aineen sisäiseen logiikkaan ja johonkin selkeään tiedon- ja oppimiskäsitykseen, pedagogiseen ajatteluun tai kasvatustieteelliseen tutkimukseen.
4. Autenttisuus. Materiaalissa tulisi näkyä autenttisuus ja todellisen elämän ongelmien ratkaiseminen.
5. Yhteisöllisyys. Yhteisöllisen opiskelun tukeminen ja yhteistoiminnallisuuden tukeminen ovat hyviä lähtökohtia suunnittelutyössä.
6. Joustavuus. Verkkomateriaalin käytön pitäisi olla joustavaa ja avointa. Esimerkiksi näitä tukevat hypertekstuaalisuuden hyödyntäminen ja jakaminen moduuleihin, pieniin osiin.
7. Tuki. Valmiiden lähdekantojen ja tietokantojen (kuten vinkki- ja linkkilistat) tarjoaminen sekä riittävän teknisen ja muun tuen järjestäminen (ulkopuoliset asiantuntijat jne.) on tärkeätä huomioida.
8. Itsearviointi. Materiaalin tulisi tukea opiskelijan metakognitiivisten taitojen kehittymistä. Esimerkiksi oppijalla tulisi olla mahdollisuus itsearviointiin ja oman opiskeluprosessin tiedostamiseen.

9. Ohjaus. Materiaalin ohjeistus olisi hyvä olla mahdollisimman hyvässä tekstuaalisessa ja audiovisuaalisessa muodossa, jotta oppija pystyy käyttämään aineistoa mahdollisimman itsenäisesti.

Verkkomateriaalissa olisi Tellan et al. (2001) mukaan oltava mukana kerronnallisuutta tai metaforia. Verkkomateriaalin ei siis tarvitse olla pelkästään tukimateriaalia vaan se voi olla myös elämyksiä tuottavaa. Materiaalin läpi kulkeva kantava idea voi kannustaa oppijaa käyttämään materiaalia. Myös metaforat ovat hyödyllisiä ja voivat auttaa kokonaisuuden hahmottamista. Metaforia voi käyttää liikkumisessa materiaalin eri osien välillä, esimerkiksi kun opiskeluympäristön metaforana käytetään junamatkaa niin tällöin aseman infotiskistä voi saada lisäapua ja ohjeita.

Verkkomateriaalin suunnittelussa on muistettava käytettävyys eli se miltä sivu näyttää ja tuntuu käyttäjältä. Tätä voidaan kutsua käyttöliittymän suunnitteluksi. Tavoitteena tietysti on, että materiaali olisi mahdollisimman toimivaa ja helppokäyttöistä. Oppijan pitäisi voida liikkua materiaalista tai materiaalin osasta toiseen ja löytää haluamansa asiat helposti. Lisäksi huomiota pitäisi kiinnittää esimerkiksi siihen, että painikkeet ja ikonit ovat yksiselitteisiä, materiaalien osien liittyvät hyvin yhteen ja tärkeimmät asiat korostuvat muusta aineistosta. (Tella et al. 2001.)

Rakenteen pohtiminen edellyttää ensin didaktista suunnittelua, jossa korostuu tekijän oppimis- ja tiedonkäsitykset sekä oppiaineesta oleva tietämys. Tämän jälkeen seuraa audiovisuaalisen suunnittelun vaihe jolloin pohditaan käytettävyyttä ja havainnollisuutta. Toimivan sivun tulisi olla myös esteettinen. Kannattaa miettiä värien käyttöä sekä kuva- ja äänisommitelua. Esimerkiksi sivuilla toistuvia kuva-aiheita valittaessa kannattaa pyrkiä yhtenäiseen sivujen ilmeeseen. (Tella et al. 2001.)

4.2 Verkkomateriaalin erityispiirteet

Verkkoon ei kannata siirtää muuta oppimateriaalia sellaisenaan vaan muokata siitä tiiviimpää ja vain olennaiset asiat sisältävää (Lifländer 1999). Näyttöpäätteeltä ei jaksa lukea tekstiä samalla tavalla kuin esimerkiksi kirjasta. Näyttöpäätteeltä lukeminen on silmille rasittavampaa, eikä voi olettaa, että lukija tulostaisi kaikkea tekstiä. Tulostaminen ei ole aina mahdollista, eikä tarpeellistakaan. Verkkomateriaalia suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tekstin nopealukuisuuteen ja silmäilyn hyödyntämiseen. Pitkät tekstipätkät ilman väliotsikoita, kuvia tai kaaviota saavat lukijan pitkästyneeseen.

Lukijoiden mielenkiinnon säilyttämiseen voi kokeilla erilaisia keinoja. Käytettävät keinot riippuvat kohderyhmästä, jolle materiaali on suunnattu. Jollekin kohderyhmälle huumori voi olla hyvä keino, mutta jollekin toiselle ei. Samoin erilaisiin ääniefekteihin ja animaatioihin suhtautuminen on kaksijakoista. Käytettävät väritkin herättävät erilaisia tunteita. (Kalliala 2002.) Verkkomateriaalin laadinnassa onkin mietittävä tarkkaan kohderyhmää ja sitä millaisia valintoja tekee.

Äänitiedostot ovat erityisen toimivia vieraan kielen ääntämisen opastuksessa tai vaikkapa lintujen äänien tunnistamisessa. Äänitiedostoja käytettäessä pitäisi mahdollistaa se, että ääni voidaan keskeyttää tai poistaa kokonaan. Useampaan kertaan sivuilla käydessään opiskelija ei välttämättä halua enää kuulla ääniä ollenkaan. (Kalliala 2002.)

Verkkoon laitettavaan materiaaliin on mahdollista lisätä kuvia. Pelkistettyjä kaavakuvia voi laatia kuvankäsittelyohjelmien työvälineiden avulla tai käyttää leikekirjaston valmiita kuvia. Myös omia valokuvia voi liittää mukaan. On kuitenkin huomioitava, että jos valokuvassa esiintyy yksi tai muutama henkilö, heiltä pitää yleensä kysyä lupa kuvan käyttämiseen verkossa. Verkossa jo olevia kuvia taas ei yleensä saa liittää omaan materiaaliinsa ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa. Kuvat kannattaa muokata tiedostokooltaan mahdollisimman pieniksi, sillä suurten kuvien lataaminen hitaan verkkoyhteyden kautta vie aikaa. (Kalliala 2002.)

Animaatiot voivat havainnollistaa ja elävöittää verkkomateriaalia. Myös videoita käytetään jonkin verran verkkomateriaalissa. Tällöin kyse on yleensä kohtalaisen pienikokoisesta ja lyhyestä videopalasta. Kokonaisia audio- tai videoluentoja voi myös hyödyntää verkkomateriaalissa jos käytettävissä on palvelin, joka voi lähettää videokuvaa verkkoon jatkuvana virtana. (Kalliala 2002.)

Jos oppimateriaali on tarkoitettu eri maista ja kulttuureista oleville opiskelijoille, tämä pitäisi myös huomioida materiaalia laadittaessa. Puheen ja tekstin osuutta voidaan minimoida ja korvata sitä kuvilla, animaatioilla ja videoilla mikäli ei voida tarjota tekstiä opiskelijoiden äidinkielellä. Oppimateriaali ei myöskään saa loukata opiskelijoiden kulttuuria. (Kalliala 2002.) Se, että olen pyrkinyt kirjoittamaan tekstistä helposti ymmärrettävää, helpottaa myös maahanmuuttajaopiskelijoiden luku-urakkaa.

Verkkomateriaaliin voi sisältyä hypertekstiä. Hypertekstiä ja hypermediaa käytettäessä hyödynnetään kerroksellista esitystapaa, jossa lineaarisesta perusesityksestä avautuu syventäviä selityksiä ja linkkejä. Verkkolinkkien avulla voidaan verkkomateriaaliin saada mukaan internetistä löytyviä oppimateriaalia ja hyödyllistä materiaalia. (Lifländer 1999.) Verkkomateriaalissa voi olla esimerkiksi kuumia pisteitä ja hyperlinkkejä. Kuuma piste tarkoittaa yhtä tai useampaa sanaa, kuvaa tai kuvan osaa, johon on liitetty hyperlinkki. Kuumien pisteiden hyperlinkeistä voi esimerkiksi päästä lukemaan lisätietoa. Hyperlinkkien avulla on mahdollista yhdistää tehtävät ja niihin liittyvät oppimismateriaalit. Samoin hyperlinkkien kautta voi yhdistää verkkomateriaaliin ulkoisia verkkopalveluita. Tällöin pitää käyttää tavallisia hakulinkkejä verkkopalvelujen etusivulle eikä oman materiaalin kehysten sisään aukeavia kehyslinkkejä tai toisen verkkopalvelun tiedostoon osoittavia syvälinkkejä. Hyperlinkeillä voidaan materiaaliin liittää erilaisia tiedostoja. Tiedostojen olisi hyvä olla avoimessa ja yleisessä muodossa jotta niiden avaaminen olisi mahdollisimman helppoa monilla eri ohjelmilla. (Kalliala 2002.) Hypertekstien laadinnassa on myös muistettava riittävä selkeys ja yksinkertaisuus, ettei käyttäjä eksy linkkeihin (Lifländer 1999).

Oppimateriaaliin voi liittää linkkilistan, josta voi löytää lisätietoa asiasta. Kannattaa myös laittaa mukaan tieto siitä, milloin linkkien toimivuus on viimeksi testattu. (Lifländer 1999). Verkkomateriaalin laatijan tai ylläpitäjän on nimittäin tarkistettava aika ajoin, että materiaalissa olevat linkit toimivat yhä. Yleensäkin verkkomateriaalia laadittaessa on mietittävä se miten ja kenen toimesta materiaalia päivitetään. Tämä on oleellista, sillä Mäyrä (2001) huomauttaa käyttäjien suhtautuvan vanhentuneeseen verkkomateriaaliin vähemmän suopeasti kuin painetun tekstin vanhentuneeseen tietoon. Toisaalta verkkomateriaalin nopea päivitettävyyys on selvä etu painettuun tekstiin verrattuna. Ajankohtaiset kysymykset voidaan huomioida ja vanhentunut tieto poistaa.

Verkkomateriaalia tuotettaessa on huomioitava tekijänoikeudelliset kysymykset. On sovittava siitä, kenelle materiaalin tekijänoikeudet kuuluvat. Oikeudet voivat kuulua

esimerkiksi oppijoille tai opettajillekin yhdessä tai erikseen oppilaitosten kanssa. (Haasio 2001.)

Verkkomateriaalin sivut voidaan yhdistää toisiinsa hyperlinkkien avulla. Verkkosivujen rakenne voi olla:

- lineaarinen, jolloin edetään sivuilta toisille peräkkäisjärjestyksessä
- puumainen, jolloin ensimmäisen sivun valikosta valitaan, mihin oppimateriaalin haaraan edetään
- matriisi, joka voi kuvata, miten oppimisprosessi jakautuu vaiheisiin, ja millaisia materiaaleja kuhunkin vaiheeseen liittyy. (Kalliala 2002.)

Omaa aineistoa laatiessani olen pyrkinyt huomioimaan sen, että käyttäjät ovat aikuisopiskelijoita ja osa jo eläkeikäisiä. Näin ollen esimerkiksi yläkouluikäiseen vetoavat tehostekeinot eivät tule kysymykseen. Olen pyrkinyt tekemään tekstistä mahdollisimman helppolukuista. Osalla opiskelijoista aikaisemmista opinnoista on kulunut pitkäkin aika, eikä ole syytä hämmentää heitä liian vaikealla kielellä tai käsitteillä. Olen koettanut välttää liian pitkien tekstipätkien sijoittamista samalle sivulle, jottei runsas tekstimäärä puuduttaisi lukijoita. Sivujen ulkonäöstä olen halunnut tehdä rauhallisen ja yksinkertaisen kauniin. Hypertekstiä hyödynnän myös jonkin verran.

4.3 Valmiin verkkomateriaalin tarkistaminen

Tella et al. (2001) antaa muutamia ohjeita siihen, mitkä asiat tulisi tarkistaa kun materiaali on saatu valmiiksi. Seuraavia ohjeita olen itsekin koettanut noudattaa omaa verkkomateriaaliani tarkistelllessani:

1. Vähemmän on enemmän. Pelkistetty kokonaisuus on usein tyylikkäämpi ja käyttäjäystävällisempi kuin liiallinen tekninen näyttävyyys. Tehosteita kannattaa käyttää harkiten ja panostaa luettavuuteen ja käytön miellyttävyyteen.
2. Kohtuus linkkien käytössä. Käyttäjää ei kannata eksyttää liiallisiin linkkeihin vaan yrittää pitää hänet halutuilla verkkosivuilla. Sitä paitsi linkit vaativat ylläpitoa ja käyttämällä vain harkittuja linkkejä vähennetään työmäärää.
3. Johdonmukaisuus. Selkeys ja yksiselitteisyys ovat tärkeitä verkkosivujen käytettävyyden kannalta.
4. Laadukkaan raakamateriaalin käyttäminen. Laadukkaan materiaalin hankkimiseen kannattaa kiinnittää huomiota ja panostaa hyviin kuviin, videoihin ja ääneen.
5. Verkkosivujen ulkoasu. Esteettisyys ja tasapainoisuus ovat merkityksellisiä. Verkkosivuilla ei kannata olla liikaa tekstiä vaan vain 30-40 % koko sivun tilasta. Loppuosaan voi sijoittaa oppimista tukevaa kuvitusta, mutta tyhjää tilaa on jätettävä.
6. Tekijänoikeudet ja kontaktisivut. Sivuilta tulisi löytyä tietoa siitä, kuka materiaalin on laatinut, milloin se on laadittu ja miksi.
7. Sivujen päivittäminen. Sivulla olevien tietojen tulisi olla ajan tasalla.
8. Materiaalin toimivuus eri selaimilla. Verkkosivuja käytetään hyvin erilaisilla tietokoneilla ja verkkoyhteyksillä. Käyttäjä ei välttämättä saa sivuja näkymään oikein, jos niiden avaamiseen tarvitaan monia erilaisia lisäohjelmia eli niin sanottuja plug-in-ohjelmia.

9. Tee verkko-opetusmateriaaliasi tunnetuksi. Sivuja kannattaa mainostaa ja rekisteröityä useampaan hakuohjelmaan. Mitä useammassa hakuohjelmassa sivustot ovat, sitä helpommin ne myös löydetään.
10. Ideoiden hyödyntäminen, mutta plagioinnin välttäminen. Valmiita materiaaleja ei saa kopioida luvatta omille sivuille ja muutenkin on tunnettava tekijänoikeuksiin liittyvä lainsäädäntö.

5 KEHITYSHANKKEEN PROSESSIN KUVAUS

Oppilaitoksellamme Internetsivujen osoite on: <http://www.edukouvola.fi/iltalukio>. Sieltä löytyvät opinto-ohjauksen sivustot, joissa aloitussivulla on opinto-ohjaajien yhteystiedot ja linkit muille ohjauksen sivuille. Näitä ovat: opinto-ohjauksen kurssin esittely, jatko-opintoja esittely, hyödyllisiä linkkejä ja opiskeluohjeita. Viimeksi mainitun sivun tietoja halusin täydentää, koska se oli vain yhden sivun mittainen ja siten melko suppea. Halusin sivuille monipuolisemmin tietoa ja ohjeita oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen.

Aikaisemmat sivut oli tehty FrontPage-ohjelmalla ja halusin käyttää tätä ohjelmaa myös uusien sivujen tekemisessä. Näin sivujen ilme olisi yhtenäinen.

Minulla oli jonkinlainen ennakkokäsitys siitä, mitä asioita ainakin halusin sivuilleni ottaa. Opinto-ohjaajana ja aineenopettajana minulle oli muodostunut käsitys siitä, mitkä asiat tuottavat opiskelijoille vaikeuksia, ja mistä he voisivat tarvita lisää neuvoja. Esimerkiksi esseen kirjoittaminen ei välttämättä ole ollenkaan helppoa varsinkaan aikuisopiskelijalle, jolla kirjoittamisrutiinit voivat muutenkin olla kadoksissa. Sivujen sisällöstä halusin tehdä sellaista, johon opiskelijat voivat tutustua itsenäisesti.

Lähdin suunnittelemaan sivujen sisältöä myös tutustumalla oppimaan oppimista käsittelevään kirjallisuuteen. Tämän jälkeen valitsin sivuilleni tulevat asiat. Halusin sivujen koostuvan sellaisista asioista, joista olisi hyötyä kaikille opiskelijoille opintojen eri vaiheissa. Päädyin seuraaviin pääotsikoihin: oppimaan oppiminen, opintojen suunnittelu, opinnoissa tapahtuvien onnistumisten ja epäonnistumisten käsittely, taitava lukeminen, muistiinpanojen tekeminen, esseen kirjoittaminen, erilaiset oppimistavat, palautteen merkitys sekä lähteet. Kaikki nämä sivut avautuvat aloitussivulta. Aloitussivulla on lyhyesti mainittu niitä asioita, joita opiskelussa on hyvä ottaa huomioon ja muilla sivuilla kerrotaan sitten asiasta tarkemmin. Aloitussivua aion vielä myöhemmin muuttaa. Siinä olisi tehokkaampi vaikka jokin kuva, josta muut sivut aukenisivat. Tässä vaiheessa en kuitenkaan keksinyt sopivaa aihetta kuvalle, joten tällä hetkellä aloitussivu on melko ikävän näköinen sisältäessään vain tekstiä.

Seuraavaksi esittelen sivuja ja niiden sisältöjä tarkemmin. Olen liittännyt tähän verkkosivuni ilman kuvia. Ensin on sivu ja sen jälkeen kerron siitä, mikä tavoite kyseisellä sivulla oli. Tässä ensimmäinen oppimaan oppimisen sivu:

Miten opit oppimaan?

Opiskelutaitoja voi harjoittaa ja kehittää. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi muistamisen ja oppimisen säätelyä. Kannattaa miettiä millä tavalla opiskeltavaa asiaa kannattaa lähestyä, millainen oppija on, miten itse muistaa parhaiten. On tärkeää huomata itsellä olevan tietoa siitä, miten oppii parhaiten. Toisaalta on hyvä tiedostaa sekin, jos omat oppimisen ohjaamisen taidot ovat puutteelliset ja niitä voi kehittää. Oman oppimisen valvonta ja säätely on omissa käsissä, joskin opiskeluun voi pyytää neuvoja myös opinto-ohjaajalta tai opettajalta.

Oppimisessa *motivaatio* on tärkeä lähtökohta. Tavoitteiden laatiminen voi kasvattaa opiskelumotivaatiota. Voi miettiä, miksi opiskelee, mitä opiskelulla tavoittelee? *Tavoitteet* ovat yksilöllisiä, sillä lähtökohdat ja tarpeetkin ovat erilaisia. Isomman tavoitteen, esim. lukion suorittaminen, voi jakaa pienempiin osatavoitteisiin. Esimerkiksi voi miettiä, miten yksittäisen kurssin tai jakson suorittaminen tukee koko lukion suorittamista. Voi myös miettiä, mitä kurssin suorittamiseen kuuluu ja miten saavuttaisi haluamansa arvosanan. Tavoitteena voi myös olla oppia jokin asia mahdollisimman hyvin tai saada siitä mahdollisimman paljon tietoa. Vaikkei olisikaan kiinnostunut jostain aineesta tai kurssista niin voi miettiä, mitä hyötyä silti kyseisen aineen tai kurssin tiedosta voisi olla. Jos tämäkään ei auta, voi muistuttaa itseään siitä, että isomman

tavoitteen saavuttamiseen voi kuulua epämieluisiakin tehtäviä. Näiden tekeminen ns. pois alta taas auttaa isomman tavoitteen saavuttamista. Omalla asennoitumisella on merkittävä vaikutus!

"Asioiden merkitys ei ole niissä itsessään, vaan suhtautumisessamme ja asennoitumisessamme niihin."

Antoine de Saint-Éxupéry

Tällä sivulla esittelen idean siitä, kuinka opiskelutaitoja voi kehittää ja mikä merkitys motivaatiolla, asenteilla ja tavoitteiden asettamisella on opiskeluun. Tämän sivun tavoitteena on johdatella opiskelijaa pohdiskelemaan omaa oppimistaan ja sitä, miten sitä voisi kehittää. Tarkoituksena on siis käynnistää metakognitiivisten taitojen prosessointia. Sivulla en tosin käytä metakognitio-käsitettä vaan olen avannut sen merkityksen tekstiin. Oppimiseen liittyviä käsitteitä voi opiskella psykologian kursseilla, mutta tässä yhteydessä niiden opettelu ei ole tarpeen ja vaikeilta tuntuvat käsitteet voisivat karkottaa jotkut lukijat.

Kuinka suunnittelet opintoja?

Opiskelujen suunnittelu tukee tavoitteisiin pääsemistä. Aikuislukio-opintoihin kuuluu vähintään 44 kurssin suorittaminen. Opintojen keston vaikuttaa, kuinka monta kurssia ehdit suorittaa jakson aikana. Tämä taas riippuu siitä, miten paljon aikaa sinulla on käytettävänä opintoihin. Töiden ohella opiskeleva ehtii suorittaa opintoja vähemmän kuin kokopäiväisesti opiskeleva. Samoin esimerkiksi perhetilanne vaikuttaa. Voit tehdä *ajankäyttösuunnitelman*, jossa näkyy viikonpäivät ja kellonajat. Merkitse suunnitelmaan työt ja muut menot ja katso sitten miten paljon jää aikaa opiskelulle. Merkitse ajankäyttösuunnitelmaan myös opiskeluun varaamasi aika. Suunnitelmaa ei kannata tehdä liian tiukaksi vaan myös vapaata aikaa tarvitaan. Muista kursseihin kuuluvan paitsi oppitunnit niin myös kotitehtävät ja läksyjen lukeminen. Myös kokeisiin valmistautuminen vie aikaa. Jos huomaat suunnitelleesi opinnoille liian kireän tai löysän aikataulun, voit muuttaa suunnitelmiasi. Suunnitelmia voi aina tarkentaa ja korjata!

Seuraavassa muutamia asioita, joita kannattaa ottaa huomioon suunniteltaessa opiskelua:

- Varaa tarpeeksi opiskeluaikaa ja muista pitää myös taukoja.
- Pohdi, mihin vuorokaudenaikaan omaksut parhaiten tietoa ja missä ympäristössä.
- Tiedosta sinulle sopivat oppimistavat.
- Huolehdi vireystasostasi. Väsyneenä tai täydellä vatsalla opiskelu ei suju. Juo tarpeeksi vettä välttääksesi nesteen puutteesta johtuvan väsymyksen. (Vakkuri 1998.)

Tällä sivulla esittelen ajankäyttösuunnitelman tekemistä ja korostan muutenkin suunnittelun tärkeyttä opiskelussa. Tämän osuuden olen halunnut ottaa mukaan siksi huomattuani työssäni, kuinka opiskelijat eivät välttämättä tiedosta, kuinka paljon opiskeluun kuluu aikaa. He saattavat valita liikaa kursseja tai eivät varaa aikaa kokeisiin valmistautumiseen ja kotitehtäviin. Tämän sivun tekstin laadinnassa oli vaikeutena se, kuinka saan hyvin perusteltua opiskelujen suunnittelemisen tärkeyden. Opiskelijat ovat usein kuulleet samasta asiasta puhuttavan aikaisemminkin, mutta eivät silti toimi suunnitunmallisemmin. Tällä sivulla puhun myös vireystilan merkityksestä opiskelussa. On hyvä miettiä, mikä on itselle sopiva opiskeluaika ja milloin vireystila on kohdallaan. Tämäkin liittyy opiskelujen suunnitteluun: on hyvä tiedostaa milloin opiskelu sujuu parhaiten.

Ponnistelun kautta osaajaksi!

Älä luovuta, vaikka joudut ponnistelemaan opiskellessasi, etkä esimerkiksi ymmärrä lukemaasi ensimmäisellä lukukerralla tai et osaa heti ratkaista matematiikan laskua. Se ei tarkoita sitä, ettei opiskelu sovi sinulle tai olisit lahjaton vaan paremminkin, että olet samanlainen kuin suurin osa muistakin ihmisistä. Vain harva on niin lahjakas, ettei joudu näkemään vaivaa oppiakseen uusia asioita. Sitä paitsi aivojenkin toimintakyky pysyy parempana, kun ihminen joutuu ajattelemaan ja

pohtimaan vaikeiltakin tuntuja asioita. Itsensä kehittäminen ja vaivannäön kautta oppiminen myös antavat myös myönteisiä tuntemuksia.

Onnistuessasi jossakin, ole reilusti ylpeä saavutuksistasi (olen hyvä!) Onnistumista ei kannata vähätellä tai pitää sitä sattumana. Myöskään epäonnistumisiin ei pidä suhtautua niin kuin niihin ei voisi vaikuttaa. Ei ole hyötyä selittää matematiikan kokeen hylättyä arvosanaa sillä, ettei omaa matikkapäätä. Paremminkin kannattaa miettiä, mitä olisi voinut tehdä toisin tai paremmin. Oliko ehkä kyse siitä, ettei ollut esimerkiksi valmistautunut tarpeeksi kokeeseen tai kertaaminen oli ollut puutteellista? Epäonnistumisia ei kannata etukäteen pelätä, sillä silloin tuhlaa voimavarojaan pelkäämiseen, eikä luota itseensä. Paremminkin kannattaa suunnata ajatukset siihen, miten onnistuisi mahdollisimman hyvin. Myönteisillä ajatuksilla varustettuna onnistuminen on todennäköisempää. Jos sitten kaikki ei menekään ihan niin kuin piti, vasta silloin kannattaa pohtia epäonnistumistaan. Tärkeintä on osata suhtautua oikein epäonnistumisiin, sillä niitä sattuu kaikille joskus. (Lindblom-Ylänne, Lonka & Slotte 2001.)

Ponnistelun kautta osajaksi! -sivulla pyrin saamaan lukijan ymmärtämään, kuinka vaivannäkö ja ponnistelu kuuluvat opiskeluun, eikä kannata luovuttaa heti vaikeuksien ilmetessä. Niitähän kuitenkin useimmille tulee vastaan jossain vaiheessa opintoja. Kerron myös siitä, kuinka onnistumisista kannattaa palkita itseään ja kehua itseään. Kun taas vastaan tulee epäonnistumisia, kannattaa miettiä, mistä ne johtuivat ja mitä asialle voisi tehdä. Tämä on tärkeää, sillä epäonnistumisen todelliset syyt voivat jäädä käsittelemättä ja pidetään vain itseä lahjattomana tai muuten vain epäonnistujana. Hyödyllisempää on miettiä, mitä seuraavalla kerralla tekisi toisin. Onnistumisia ei taas välttämättä huomata tai pidetä niitä omana ansiona.

Erilaisilla oppimistavoilla tuloksiin!

Olemme kaikki erilaisia oppijoita. Joku oppii paremmin kuuntelemalla, toinen näkemällä ja kolmas tekemällä. Jollekin taas sopivat kaikki tavat yhtä hyvin. Jos **näkemällä oppiminen** on sinulle sopivin tapa, kannattaa käyttää apuna seuraavia neuvoja:

- Tee muistiinpanoihin kuvia, kaavioita sekä alleviivauksia ja muita merkintöjä. Käsitekartta on sinulle sopiva tapa laatia muistiinpanoja.
- Käytä muistiinpanoihin ja piirroksiin suuria liuskoja. Välillä voit tehdä muistiinpanoja myös suurilla tikkukirjaimilla. Kiinnitä muistiinpanoliuskoja seinille tai muihin sopiviin paikkoihin.
- Lue uutta informaatiota kuuntelemisen sijaan.
- Hyödynnä mielikuvia opiskellessasi.
- Kiinnitä huomiota hyvään keskittymiseen kuunnellessasi suullista esitystä. (Vakkuri 1998.)

Jos taas opit parhaiten **kuuloaistin avulla** luettua tekstiä voi olla vaikea painaa mieleen. Opettajan selitykset ja keskustelut ovat hyödyllisempiä. Seuraavassa muutamia muita vihjeitä:

- Keskity kuuntelemaan. Älä tee tarpeettomia muistiinpanoja, jos se häiritsee kuuntelemista.
- Lue opiskeltavaa asiaa ääneen ja nauhoita se. Nauhoituksen kuuntelun jälkeen voit tehdä lyhyen yhteenvedon vielä kirjallisesti. Nauhoituksen kuunteluun voi käyttää myös sellaisia hetkiä jolloin esimerkiksi tekee kotitöitä tai lenkkeilee. (Vakkuri, 1998, s. 80.) Samaan aikaan tehtävät asiat pitää olla sellaisia, jotka eivät vaadi suurta keskittymistä tai opettelua vaan niiden tekeminen on helppoa. Tällöin tarkkaavaisuuden voi suunnata opiskeltavaan asiaan.
- Keskustele esimerkiksi opiskelukaverien kanssa opiskeltavista asioista ja erityisesti hankalista kohdista. Hyödynnä opettajan tietämystä.
- Pyri opiskelemaan sellaisessa paikassa, missä ei ole melua tai muuta häiritseviä ääniä. (Vakkuri 1998.)

Jotkut oppivat parhaiten **itse tekemällä ja kokeilemalla**. Keskittyminen voi olla vaikeaa.

Seuraavassa muutamia kinesteettiselle oppijalle sopivia opiskelutapoja:

- Kiinnitä huomiota hyvän työskentelyasennon löytämiseksi.
- Jaksottele työskentelyäsi.
- Kokeile, sovela ja testaa.

Erilaisilla oppimistavoilla tuloksiin! -sivulla esittelen visuaalista, auditiivista ja kinesteettistä oppimista ja annan muutamia neuvoja siitä, miten opiskelija voisi opiskelussaan hyödyntää itselleen sopivinta oppimistapaa. Opiskelijat eivät välttämättä huomaa, miten oppivat parhaiten ja vinkkien avulla he voivat ehkä kiinnittää asiaan enemmän huomiota ja tehostaa omaa opiskeluaan.

Sinustako taitava lukija?

Taitavaan lukemiseen kuuluu seuraavat vaiheet:

1. **Silmäile** otsikot ja kuvat. Ennusta, mitä teksti sisältää. Mieti kysymyksiä, joihin oletat tekstin vastaavan.
2. Lue teksti huolellisesti läpi ja pyri hahmottamaan kokonaisuudet.
3. **Alleviivaa** tärkeät käsitteet ja asiat (avainsanat) ja merkitse kokonaisuudet tekstiin tai marginaaliin.
4. Pohdiskele, päätele, esitä tekstille kysymyksiä, yhdistä aikaisempaan tietoon. Miten uusi tieto liittyy aikaisemmin opiskeltuihin tietoihin?
5. Laadi omia **muistiinpanoja**, esimerkiksi käsitekartta.
6. Kertaa muokattua tietoa ja paina mieleesi alleviivauksia ja omia muistiinpanojasi. (Peltola et al. 2001.)

Älä siis pyri opettelemaan tekstiä ulkoa vaan **ymmärtämään** lukemaasi. Muista tarkastella kuvia, kaavioita ja taulukoita. Niihin on usein tiivistetty tekstissä kerrottuja asioita ja ne voivat myös helpottaa asian muistamista. Oppimista auttaa myös tiedon käsitteleminen (alleviivaaminen, muistiinpanojen laadinta, pohdiskeleminen.) Oppiminen vaatii aikaa, eikä kertalukeminen riitä tiedon omaksumiseen. **Kertaaminen** on oleellista. Opiskeltua asiaa kannattaa kerrata myöhemmin samana päivänä ja edistää näin asian muistamista. Myös myöhemmin tapahtuva kertaus on tärkeää. Kokeisiin valmistautuessa kannattaa kerrata koealuetta useampaan kertaan keskittymällä erityisesti alleviivauksiin, muistiinpanoihin ja muihin merkintöihin. Kokeisiin valmistautumiseen pitää myös varata tarpeeksi aikaa ja aloittaa se ajoissa. Huomioi myös se, kuinka monta koetta sinulla on koeviikolla ja suunnittele, minä päivinä opiskelet mitäkin ainetta.

Muistiinpanot

Muistiinpanojen tekemisen avulla on todettu saavutettavan parempia oppimistuloksia kuin pelkästään tekstiä lukemalla. Yhteenvetoja, tiivistelmiä ja käsitekarttoja tekemällä asioita tulee pohdittua ja ilmaistua omin sanoin ja käsiteltävä asia pyritään hahmottamaan kokonaisuutena. Opiskeltava teksti voi tuntua hankalalta ymmärtää ja siksi kannattaa jäsentää tietoa paremmin oppimista tukeväksi. Jäsentäminen voi tarkoittaa tiedon järjestämistä merkitsemällä, numeroimalla tai listaamalla olennaisia kohtia tai piirtämällä **käsitekarttoja** (= **mind map, miellekartta, kaavio**). Uutta tietoa ei kannata toistaa muistiinpanoihin sellaisenaan sana sanalta vaan tehdä muistiinpanoista omanlaisia ja tekstin ymmärtämistä tukevia. Erityisen hyödyllistä voi olla käsitekarttojen tekeminen. Käsitekarttojen tekeminen edellyttää asioiden käsittelyä ja tulkintaa sekä helpottaa muistiinpanamista. Käsitekartassa on vähän tekstiä, eikä täydellisiä virkkeitä vaan käsitteitä ja sanoja yhdistettynä toisiinsa. Käsitekarttoja tehtäessä on tärkeää löytää tekstin olennaisimmat asiat ja yhdistää asiat toisiinsa. (Lindblom-Ylänne, Lonka & Slotte 2001.)

Käsitekartan piirtäminen:

- Kirjoita opiskeltavan asian otsikko tai yläkäsite keskelle paperia ja liitä siihen tärkeät alakäsitteet viivoin tai nuolin. Yläkäsite voi myös laittaa paperin yläreunaan ja sijoittaa muut käsitteet asian alapuolelle.
- Osoita nuolilla asioiden syy-seuraussuhteita tai yhteyksiä. (Lindblom-Ylänne, Lonka & Slotte 2001.)
- Voit myös käyttää numerointia, värejä ja piirroksia.
- Aina ei tarvita mitään välineitä tiedon muokkaukseen. Aina voi hyödyntää mielessä tapahtuvaa tietojen kertausta, omin sanoin tiivistämistä ja päätelmien tekoa. Opiskeltavaan asiaan voi eläytyä, visualisoida sitä ja rakentaa siitä tarinoita ja mielikuvia. Hassutkin mielikuvat voivat olla toimivia. Kielten opiskelussa on tärkeää huomioida äänneet, rytmi, tauot ja tapa puhua. (Lindblom-Ylänne, Lonka & Slotte 2001.)

Esseen kirjoittaminen

Aluksi voi tuntua siltä, ettet osaa kirjoittaa esseitä, etkä saa ilmaistuksi niitä tietoja, joita sinulla on. Tämä on kuitenkin vain alkutilanne. Esseiden kirjoittamisessa voi kehittyä ja kehittyä voi nimenomaan harjoittelemalla esseiden kirjoittamista. Olennaista on myös suunnitella esseevastausta ennen kirjoittamisen aloittamista. Käytä 5-10 min. vastauksen suunnitteluun vaikka käsittekartan tai muiden muistiinpanotekniikoiden avulla.

Hyvän esseen tunnuspiirteitä:

- Essee vastaa annettuun tehtävään. Tehtävä kannattaa lukea huolella ja miettiä, mitä kysytään. Vastaa tehtävän kaikkiin osiin. Huomaa, että "vertaile", "arvioi", "pohdi", "tulkitse" vaativat asian laajaa käsittelyä.
- Essee etenee johdonmukaisesti. Essee on rajattu tehtävänannon mukaisesti ja keskittyy olennaisiin asioihin. Vastaus on eheä kokonaisuus, jossa asiaa käsitellään monipuolisesti.
- Esseessä näkyy taitava ajattelu. Perustele näkemyksesi ja väitteesi. Tarkastele asiaa eri näkökulmista ja tee johtopäätöksiä. (Lindblom-Ylänne, Lonka & Slotte 2001.) Esittele teoretietoa ja käytä kunkin tieteen omia käsitteitä.
- Esseen alussa määritellään käsitteet. Käsitteilyosassa pohditaan syy-seuraussuhteita monipuolisesti ja esitetään asiaan liittyvät tiedot. Lopuksi voidaan esittää johtopäätökset ja yhteenveto.

Kirjoitettuaesi esseevastauksen, se kannattaa tarkistaa ja miettiä seuraavia asioita:

- Onko teksti helposti ymmärrettävää? Eteneekö teksti sujuvasti ja johdonmukaisesti? Jos tekstiä lukiessa jokin virke tuntuu vaikealta ymmärtää, tarkista onko virkkeessä liian monta lausetta. Tällöin kannattaa muodostaa useampi virke. Myös puuttuvat sanat, esimerkiksi verbit voivat hankaloittaa ymmärtämistä.
- Onko kappalejako toimiva? Ovatko kappaleet sopivan mittaisia? Selitetäänkö uusi asia uudessa kappaleessa?
- Sisältääkö teksti riittävästi selityksiä ja esimerkkejä?
- Oletko kirjoittanut otsikon esittämään kysymykseen? (Lindberg 1998.)

Esimerkiksi koetilanteessa kannattaa lukea essee heti kirjoittamisen jälkeen ja uudestaan vielä lopuksi, jos aikaa jää. Jos kirjoitat esseen kotona voit pitää pitemmänkin tauon kirjoittamisen ja lukemisen välillä. Pieni etäisyydenotto voi auttaa huomaamaan virheitä tai epäjohdonmukaisuuksia. Esseitä kirjoittaessaan kannattaa hyödyntää aiemmista esseistä saamaansa palautetta (**katso palautteen antaminen**).

Näillä sivuilla esittelen taitavaa lukemista, muistiinpanojen tekemistä ja esseen kirjoittamista. Olen huomannut aineenopettajana toimiessani, kuinka opiskelijoilla voi olla kaikissa näissä taidoissa puutteita ja kehittämisen varaa. Neuvoista olen pyrkinyt tekemään mahdollisimman konkreettisia ja käyttökelpoisia ja tuomaan esille sen ajatuksen, että näissäkin taidoissa voi kehittyä. Esimerkiksi esseen kirjoittaminen voi olla joillekin opiskelijoille hyvin vaikeaa ja näin ollen he joutuvat tekemään työtä kehittämiseen taitojaan.

Palautteen vastaanottaminen

Palautteen vastaanottaminen omista tuotoksista (esim. esseistä) voi olla hieman vaikeaa. Muista kuitenkin, että palautteesta voi oppia. Kiinnitä huomiota erityisesti niihin asioihin, jotka aikaisemmin olivat puutteellisia tai kaipasivat tarkennusta. Myös kokeiden tai tehtävien palautustilanteen voi hyödyntää oppimistilanteena. Kannattaa tutkia tarkoin opettajan tekemät merkinnät. Muista, että tekemistään virheitä voi oppia vain jos on tiedostanut nämä virheet. Jollei esimerkiksi lue kielten kokeen ainettaan saatuaan sen korjattuna takaisin, voi samaa kielioppivirhettä toistaa yhä uudestaan. Opettajat eivät aina merkitse esimerkiksi esseitä arvioidessaan muuta kuin pistemäärän vastauksen loppuun. Pistemäärä kertoo siitä, millainen vastauksesi oli verrattuna ns. täydelliseen vastaukseen. Se ei kerro sitä, mitä voisit tehdä saadaksesi jatkossa parempia pistemääriä. Opettajalta voi kuitenkin kysyä tarkempaakin palautetta. On esimerkiksi hyvä tietää, johtuvatko pistealennukset esimerkiksi puuttuvista tiedoista tai väärinymmärryksestä. Silloin kannattaa miettiä, olitko valmistautunut kokeeseen tarpeeksi

huolellisesti ja esimerkiksi kerrannut riittävästi. Jos taas kyse on paremminkin esseen kirjoittamistaidon puutteista, niin opettajalta voi kysyä neuvoja esseekirjoittamisesta ja harjoitella esseen kirjoittamista.

Viimeisellä varsinaisella oppimaan oppimisen sivulla kerron palautteen merkityksestä ja hyödyntämisestä opinnoissa. Tästä halusin mainita siksi, että palaute jätetään liian usein hyödyntämättä rakentavalla tavalla, eikä ymmärretä sen merkitystä. Viimeisillä sivuilla on lähteet.

Verkkosivuilleni yritin tehdä vetoavia otsikoita, jotka nähdessään opiskelija haluaisi lukea asiasta enemmän. En tosin keksinyt kaikille sivuille mielestäni tarpeeksi hyviä otsikoita. Kaikkien näiden otsikoiden alle halusin laatia tekstiä noin yhden sivun verran. En halunnut kirjoittaa pitkiä tekstiosuuksia. Pitkät tekstiosuudet eivät toimi verkkosivuilla ja ne puuduttavan lukijan nopeasti. Halusin tekstistä myös suhteellisen nopeasti luettavaa ja selkeää. Tämä oli tärkeää siksi, että sivustot tulevat nimenomaan aikuislukion opinto-ohjauksen sivuille ja aikuislukion opiskelijoiden opiskeluvalmiudet ovat suhteessa heikommat kuin päivälukioiden opiskelijoiden. Joillakin aikaisemmista opinnoista on kulunut aikaa, eivätkä oppimiseen oppimisen liittyvät asiat ole välttämättä ennestään tuttuja. Ei ole mitään hyötyä laatia sellaista tekstiä, joka ei suurimmalle joukolle avautuisi. Näin ollen en halunnut käyttää myöskään vaikeita käsitteitä.

Verkkomateriaalissani halusin antaa paitsi tietoa ja ohjausta niin myös rohkaista ja kannustaa. Tämän takia halusin tuoda esille sen, kuinka opiskelutaitoja on mahdollista kehittää ja kuinka monet asiat oppii vain harjoittelemalla.

Tekstiosuutta laatiessa hyödynsin sekä omaa että lähdeteoksista löytyvää tietoa. Tekstiä kirjoittaessa oli joskus vaikea saada tekstistä helposti ymmärrettävää. Samalla piti myös yrittää laatia tekstistä sellaista, joka houkuttelisi lukijaa jatkamaan lukemista. Myös ns. vetoavien otsikoiden keksiminen oli vaikeaa. Voikin olla, että myöhemmin keksin jonkun paremman otsikon ja laitan sen alkuperäisen tilalle.

Kuvia en paljoakaan käyttänyt vaan suurimmalla sivuilla on vain alaosassa ornamenttikuvio. Tällä halusin luoda yhtenäistä ilmettä sivuille ja toisaalta hieman piristää niitä. En kuitenkaan ole vielä tyytyväinen sivujen visuaaliseen ilmeeseen, vaan haluaisin saada niistä kauniimmat.

Halusin käyttää havainnollistamisessa apuna oppimiseen liittyviä mietelauseita, mutta en löytänyt jokaiselle sivuille sopivia. Tämäkin on sellainen asia, jota voi jatkossa vielä työstää. Ylipäätään sivuille voi tuoda lisää aineistoa tarpeen mukaan. Jos myöhemmin huomaa jonkin tärkeän asian puuttuvan, sen voi helposti sivuille lisätä. En olekaan ajatellut, että sivut ovat valmiit vaan että niitä pitää jatkossakin muokata ja kehittää. Myös käyttäjiltä saatavat kokemukset ovat tässä arvokkaana apuna. Tällä hetkellä minulla ei vielä ole käyttäjäkokemuksia tiedossa.

6 POHDINTA

Minulla ei vielä ole tiedossa käyttäjien näkemyksiä verkkomateriaalista, joten en voi tietää, onko kehityshankkeesta ollut hyötyä muillekin kun minulle. Voisi kuvitella näin olevan, sillä oppilaitoksemme Internetsivuilla on paljon käyttäjiä. Ehkä joku myös tutustuu ohjauksen sivuihin.

Verkkomateriaalin tekeminen oli minulle hyödyllistä, koska tein sellaista materiaalia, jota voin hyödyntää työssäni. Voin ohjata niin opinto-ohjaajan kuin aineenopettajankin ominaisuudessa opiskelijoita lukemaan tietoa oppimaan oppimisesta ohjauksen verkkosivuilta. Tehtyäni itse materiaalin voin myös olla varma siitä, mitä materiaalia ja tietoa sivuilla on. Sivujen osoite ei myöskään yllättäen muutu niin kuin voi käydä toisten tahojen tekemien materiaalien kanssa.

Kehityshankkeeni myötä tutustuin opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvään kirjallisuuteen ja verkkosivuihin. Tieto ei sinällään ollut minulle uutta, mutta oli hyvä päivittää tietojaan. Samoin materiaalia laatiessa oli hyödyllistä pohtia sitä, miten esittäisi asiat selkeästi ja ymmärrettävästi. Opettaessa ja ohjatessa on ylipäätään hyvä miettiä aika ajoin sitä, miten ilmaisee asiat. Ei riitä, että itse tietää ja osaa vaan pitäisi saada tieto välitettyä opiskelijoillekin.

Voin käyttää oppimaan oppimisen materiaalia muutenkin kuin vain ohjaamalla opiskelijoita lukemaan verkkosivuja. Olen esimerkiksi tehnyt materiaalista PowerPoint esityksen ja näyttänyt sitä oppitunnilla. Minulla oli ennestäänkin materiaalia oppimaan oppimisesta, mutta olen tyytyväisempi näihin uusiin materiaaleihin. Voin käyttää materiaalia myös jatkossa: sähköisessä muodossa olevaa materiaalia pystyy muokkaamaan helposti.

Minulle oli myös hyödyllistä oppia käyttämään paremmin FrontPage-ohjelmaa, jota en ollut juurikaan käyttänyt aikaisemmin. Erityisesti minun piti opetella sitä, kuinka sivut saa liitettyä toisiinsa. Tämän jälkeen osaan käyttää FrontPage-ohjelmaa paremmin. Tämä on minulle merkityksellistä sen takia, että olen kiinnostunut tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämisestä ohjauksessa ja opetuksessa. Oli mielenkiintoista tutustua verkkomateriaalin laadinnasta tehtyyn kirjallisuuteen tämän kehityshankkeen yhteydessä.

LÄHTEET

- Haasio, A. 2001. Tietoverkot opetuksen apuvälineenä. Teoksessa *Oppiminen verkossa*. s. 9- 21.) (toim.) Haasio, A. & Piukkula, J. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Kalliala, E. 2002. *Verkko-opettamisen käsikirja*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Lehto, S. & Myllymäki, M. 2003. *Vinkkejä verkko-opiskeluun*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto Chydenius-Instituutti.
- Latomaa, T. 1999. *Luentomuistiinpanot Oulun yliopiston kasvatopsykologian erityiskurssilta*.
- Lifländer, V-P. 1999. *Verkko-oppiminen. Yhteistoiminnallinen projektioppiminen verkossa*. Helsinki: Edita.
- Manninen, J. 2003. *Ohjaus verkkopohjaisessa oppimisympäristössä*. Teoksessa *Oppimisen ohjaus verkossa*. (toim.) Matikainen, J. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Matikainen, J. 2003. *Ohjaus verkkopohjaisessa oppimisympäristössä*. Teoksessa *Oppimisen ohjaus verkossa*. (toim.) Matikainen, J. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Mäyrä, F. 2001. *Verkkoympäristö ja oppimisen kulttuuri*. Teoksessa *Oppiminen verkossa*. (s. 23- 43.) (toim.) Haasio, A. & Piukkula, J. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Pantzar, E. 2001. *Näkökulmia oppimiseen – oppimisteoreettisia lähtökohtia*. (s. 111-133.) Teoksessa *Oppiminen verkossa* (toim.) Haasio, A. & Piukkula, J. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Tella, S.; Vahtivuori, S.; Vuorento, A.; Wager, P. & Oksanen, U. 2001. *Verkko opetuksessa – opettaja verkossa*. Helsinki: Edita.

Verkkomateriaalin lähteet:

- Lindberg, J. 1998. *Oppimaan oppiminen – opas oppimistaitojen kehittämiseen*. (2. uud. painos) Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Lindblom-Ylänne, S.; Lonka, K. & Slotte, V. 2001. *Aiotko opiskelijaksi?* Helsinki: Edita.
- Peltola, R.; Himberg, L.; Laakso, J.; Niemi, P. & Näätänen, R. 1999. *Toimiva ihminen. Psykologia 1*. Porvoo: WSOY.
- Vakkuri, K. 1998. *Opi tehokkaammin, opi oppimaan*. Helsinki: BSV-kirja.